

Vtorek, četrtek in soboto izhaja in velja v Mariboru brez pošiljanja na doma

za vse leto 8 g. — k.
 „ pol leta 4 „ — „
 „ četrt „ 2 „ 20 „

Po pošti:

za vse leto 10 g. — k.
 „ pol leta 5 „ — „
 „ četrt „ 2 „ 60 „

Vredništvo in opravištvo je na stolnem trgu (Domplatz) hiš. št. 179.

Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno hankujejo.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:

Za navadno trisopno vrsto se plačuje:
 6 kr. če se tiska 1krat,
 5 „ „ „ 2krat,
 4 „ „ „ 3krat.
 več pisemke se plačujejo po prostoru.

Za vsak tisek je plačati kolek (štampelj) za 80 kr.

Množenje vojaštva.

Vojni duh je v najvišjih avstrijskih krogih večji, kakor bi si to človek mislil po sladkih in vedno pomirljivih notah slastnega ravnatelja naše zunanje politike. Vojni minister Kuhn bode delegaciji predložil osnovo postave, po kateri naj bode mogoče v sili v dvajsetih dneh 550.000 mož spraviti pod orožje; v Polji se vojne ladije oklepnice kakor najhitreje oborožujejo, da bodo mogle na prvi namigljaj plavati po morji; v vojnem ministerstvu se pripravljajo važne osebne spremembe!

Kdor bi si tega preneglega vojnega veselja ne mogel lahko tolmačiti, našel bode vodilo v brošuri, ki je pod naslovom: „Das Jahr 1870 und die Wehrkraft der Monarchie“ ravno izšla, o kateri se javno trdi, da jej pisatelj ni noben nižji nego nadvojvoda Albrecht sam. Pisatelj naravnost izreka, da so sedanje razmere take, da se bode morala vsa Evropa v veliko kasarno spremeniti; da more le taka država varovati svoje stališče kot velevlast, koja je ob enem vojna država prve vrste, t. j. koja je tako vredjena in tako močna, da je ne more nobena moč napasti z upanjem, ka bi jo ustrahovala. Torej se mora — to je logični sklep nove brošure — tudi Avstrijo kasarnizirati. Pisatelj pravi, da naša monarhija niti svoje polne brambovske moči, niti nje organizacije ni toliko dovršila, ka bi se moglo mirno pričakovati prihodnosti; torej se je treba takoj lotiti dela, ki bo trajalo več let; torej je treba z vsemi silami skrbeti, da se prepričanje o potrebi kasarniziranja razširi med vsem avstrijskim prebivalstvom, da se vsemu ljudstvu ucepi vojni duh itd.

Pisatelj te brošure, kakor tudi g. vojni minister priznavata in naravnost izrekata, da se bode vse to dalo storiti le na podlagi pravega avstrijskega patriotizma, kteremu bode vlada morala nalagati velike žrtve. Tu je velika beseda jako hladnokrvno izrečena.

Mi nočemo za denes preiskavati, ali so res evropski položaji taki, da bode treba vsem narodom zgrabiti za orožje — videti je, kakor da bi bilo temu res tako —; mi nočemo preiskavati, ali je res Avstriji treba z novo vojno organizacijo itak opešane svoje finance še bolj devati ob nič, ali ima Avstrija sploh še tolike finančne zaslombe, da bi premogla tako vojno prestrojanje. Ako slišimo brošuro tako lepo govoriti o ljubezni narodov do države, o njih žrtvoljubnosti, se tudi nočemo spominjati stare zgodovinske skušnje, ki je izrečena v sledečem stavku: „Nikdar si ni politika bolj prizadevala, ka bi svojemu ravnanju dala zunanjo obleko moralne vrednosti, nego tedaj ko je prebajala v despotijo.“ Ravno tako malo hočemo spominjati na govore ustavovernih državnih poslancev, ki so na vsa usta povedali, ka ne hoté za vsake ceno ostati Avstrijanci; molčati celo hočemo o pismu državnega poslanca dr. Pickerta iz Prage, ki je konstatiral, da je med ustavoverneži stranka, ki ima v svojem programu sledečo točko: „Ako bise na šim narodnim koristim v Avstriji hotela krivica goditi, potem se nam ni treba brigati za to, da se Avstrija ohrani“ — izjavi, ki nikakor ne kažejo, da bi bilo med edino protežiranim nemškim življenjem toliko in takega patriotizma, kakoršnega bode onemu vsakako treba, ki bode hotel na njegovi podlagi vso Avtrijo spremeniti v eno samo veliko kasarno.

Brez zamere pa bi hoteli tu opomniti na velevažno

besedo, ktero beremo pri Montesquieu v njegovem Esp. des loix XX chap. IV: „Ljudje, ktere je trdosrčnost vlade osiromašila, niso sposobni skoraj za nobeno blago dejanje.“ Eno najblajših čustev je gotovo domo- in rodoljubje in dejanja iz njega izvirajoča so se slavila in se bodo, dokler bode svet stal. Takih blagih dejanj hoté zdaj v obilni meri tirjati od avstrijskih narodov. A trdosrčnost različnih vlad je skoraj vse narode politično in finančno osiromašila in oheračila. In kaj pravi Montesquieu o takih beračih? Ne išči pri njih blagih dejanj!

Pisatelj omenjene brošure si obeta, da ima Avstrija še nekoliko časa pripravljati se na obrambo. Bog daj, da bi bilo temu res tako. Potem pa naj pripravljani za obrambo ne sprejema vojašk organizator, ampak razumen politikar; potem naj se ne širi in uceplja vojni duh med prebivalstvom, ampak v merodajnih krogih naj se širi in uceplja ter ucepi prepričanje, da moč države in dinastije slabo sloni na bajonetih, ampak da so jej le ljubezen in žrtvoljubnost narodov dostojna podpora. Ljubezen narodov pa se ne vžgé kakor da bi jo na kamen vkresal. Velika večina narodov se čuti brezpravno, ne vé kaj braniti, ker ničesar nima; večina narodov se čuti v tistem stanju, v kterem so bili nekdanj v Rimu tako imenovani „capite censi“, kterih niti k vojakom niso jemali, ker je bilo znano, da nimajo nič zgubiti in — naj se vojske dovrše dobro ali slabo — k večjemu kaj dobiti. Pa mi Slovani še „capite censi“ nismo, kajti pri zadnjem ljudskem štetju nas niti po narodnosti niso hoteli zapisati.

Popolnoma se skladamo s pisateljem najnovejše brošure, ako pravi, da je treba pravi patriotizem vzbu- jati že za dobe miru, da je treba gojiti v mirnih časih čustvo, da naj se vsi narodi v monarhiji drug drugega oklepajo in zbirajo okolo prestola, ka bodo skupno in krepko odbijali vsako nevarnost. Čudimo se le, da tega naši politikarji poprej niso spoznali. Prej so nam zapirali pot do vladarja, zanemarjali nam pravične postave, dajali take, proti kterim smo vedno protestovali — v Dalmaciji protestovali z orožjem v roki. Kaj se je storilo na Českem, kaj na Gališkem, da bi se mogle te deželi okleniti prestola. Galičane že nekoliko let vabijo in phajo v in iz državnega zbora; in ako jim zdaj zadosté, bodo to tako storili, da še dalje odpahnejo Čehe. Mi Slovenci in naši bratje na jugu smo morali ves čas v kotu stati, nihče se ni zmenil za nas in vsak adjunkt, vsak komisar, vsak okrajni glavar, vsak politični rokovnjačar nas je smel zasnehovati in če smo se pritoževali, hajd pred sodnika — kteremu pa tudi nismo zaupali.

Ako zadnja brošura znači, da se je v tem oziru višjih krogov mišljenje zasukalo na bolje, da se je pri- jelo tam prepričanje, ka je treba vsem narodom vsakemu po svoje zadostiti in ako se bode po tem hitro in umno ravnalo, potem in le potem bode veljal en oddelek te brošure, ki pravi: „Še le ako se bo vse to storilo, bodemo mirno in pogumno lahko gledali v pri- hodnost; potem se bode med narodi pokazala samo- svest in pogumnost; potem pa tudi država ne bode zastoj tirjala žrtev in avstrijskega rodoljubja.“

Brez tega je vse vojno kasarniziranje zastoj, brez tega bode konečno in vsemu napanjanju kljubu obveljal samo prvi del avstrijske prislovice:

„Bella gerant alii!“

Opombe k kranjskemu šolstvu.

V Ljubljani novembra meseca. [Izv. dop.]

(Dalje.)

Že poprej sem bil navedel ministerski razglas 14. marca 1870 št. 2370. Tam sem skušal dokazati, da se sklep deželnega šolskega sveta zastran nemškega uka v 4. razredu normalke ž njm nikakor ne dá opravičiti. Taisti ministerski razglas se pa dá še od drugih strani presojevati.

Razglas natanko zaznamuje, kaj in koliko naj se pri sprejemni skušnji v začetku šolskega leta tirja od učencev, ki mislijo v srednje šole ustopiti. Vsa pre- skušnja se vrti le okolo nemščine, ker so naše srednje šole (razun niže realgimnazije v Kranji) še zmiraj nemške kljubu že mnogokrat zagotovljeni ravnopravnosti avstrijskih narodov; le krščanski nauk se zna slovenski spraševati in sodim tudi računstvo. Zvezo med mestnimi šolami (zmiraj v „Novičnem“ pomeu) pa srednjimi (gimnazijo pa realko) sem že popred razkazoval. Da bi nepostavnost in nenaravnost nemških srednjih šol na Kranjskem, sredi slovenskega naroda dokazal, da bi razjasnil abotnost slovensko mladež v mestnih šolah z nemščino pitati — če tudi le v 4. razredu z malimi nemškimi betvicami jo siliti, bi moral ponavljati one v obče znane mnogobrojne razloge, ki smo jih zlasti zadnjih deset let po raznih naših knjigah in časnikih čitali ali pa v deželnih zborih in narodnih taborih navajati slišali. Od te strani je stvar tako dognana, da bi komaj kdo znal kaj novega navesti. In z njenega stališča je rečeni ministerski razglas o prejemni skušnji popolnoma neopravičen, popolnoma nespameten.

Vsled ministerskega razglaša so spričevala mestnih šol zgubila vso veljavo pri ustupu v srednje šole. Tudi ta ministerska določba se pred zdravo pedagogiko ni- kakor ne dá opravičiti.

Pred ko ne je minister odpravil šolska spričevala pri ustupu v srednje šole, ker se niso zmiraj in pov- sodi skladala z dejanskim znanjem dotičnega učenca. Tožbe učiteljev srednjih šol so bile potem polpolnoma opravičene, pritožbe namreč, da se učenci v mestni šoli premalo naučé, da so preslabo pripravljani za srednje šole. Tako so tudi po nemških deželah tožili profesorji srednjih šol. Enake tožbe so tem večé bile po nenemških deželah, kjer se je vsled ponemčevalne sisteme nenemška mladež tlačila v nemške gimnazije in realke. Pomanjklivost znanja je bila še tem hujša, spričevala še tem bolj nasprotna, če so popolnoma tuji, nemški učitelji v srednjih šolah v roke dobili nenemško n. pr. slovensko mladino. Zato že sprva omenjeni pri- pravljavni razredi! Vse zastoj, njih naprava se ni potrdila: — pa napačno še nikoli ni bilo pravo! Zato drugi pripomoček: šolska spričevala se odpravijo in ustopnja skušnja vpelje. Pomoček, da se Bogu vsmili! ki se pa popolnoma sklada z nevednim vladnim biro- kratizmom.

Nikakor ne tajim, da bi mestne šole (tu zmiraj mislim na njihovi 4. razred) nikoli in nikjer ne bile v zlo rabile poprejšnje svoje prevažne pravice za ustop v srednje šole veljavna spričevala dajati. Gotovo so večkrat prezirale svojo nalogo, iz raznih vzrokov jo ne- popolnoma dognali in poleg vse te pomanjkljivosti znanja svojih učencev jim spričevala izročali, ki se s postavnimi zahtevami dotičnih šol nikakor ne vjemajo. Zakaj so učitelji pogostoma tako ravnali, tu nočem

preiskavati: človeške slabosti so mnogobrojne in jako različne. Iz tega pa kratko in malo ne sledi, da bi ministerstvo mestnim šolam moralo jemati rečeno prevažno pravico za ustop v srednje šole veljavna spričevala dajati. Ko bi jaz bil izučeni jurist, bi pravoslavca Stremajerja precej opomnil na pravoslovno načelo, na znano pravoslovno prislovico. Tudi najboljša stvar se zna napačno rabiti, zato pa sama na sebi še ni slaba postala, tako slaba, da bi jo odpravili, uničili.

Naši ustavoverci — in ti so zadnjih 10 let neprenehoma (tudi Belkredija ne izvzamem) krmilo v rokah imeli — se vedno hvalisajo, koliko da storé za duševni nadredek, za šolstvo. Decemberska doba je ustvarila cel kup šolskih postav. Ljudska šola (v zmislu in obsegu šol. postav 14. maja 1869) je po besedah in zakonih naših liberaluhov se povzdignila na tako visoko stopnjo, kakor še nikoli ne popred; ona se vsestransko razvija in kakor s čudodejnim livkom imaviliti ves cvet človeškega znanstva v butice učeče se mladine. Taki vspehi imajo šolske postave, taki napredek šolstva — pa tako nezaupanje! Nasproti tako razvitemu šolstvu, ki so je na za veke trdno podlago postavili, tako velika nezaupnost, da mu taisti ustavoverci vzamejo prevažno staro pravico dajati za ustop v srednje šole veljavna spričevala!

Vzdrževanje neočitnih ali privatnih šol je po pravici omejeno. Kaj so pa naše mestne šole družega kakor privatne, če še občno veljavnih spričeval nimajo dajati?! S tem še ne skažejo svojega značaja, da so res očitne šole, če njih spričevala po ustavoverski milosti k večjemu še veljajo pred čevljarskim ali krojaškim mojstrom. Pa zakaj bi ta moral spričevalom bolj verovati kakor srednje šole? Dosledno bi bilo, da bi tudi kopitar sklical komisijo učenih in neučenih gospodov smolarjev, ki bi krokodeljstvu ustopenega učenca spraševala! In kako okorna naredba z njenim krajnim, okrajnim in deželnim šolskim svetom pa raznimi c. k. nadzorniki! Pa vsa ta naprava decemberske dobe ni vredna piškavega oreha, če razni šolski svéti in nadzorniki ne morejo ljudskih učiteljev toliko nadzorovati, da bi družega nadzorovanja treba ne bilo. In kaj družega je sprejemna skušnja pri ustupu v srednje šole kakor srednješolsko nadzorovanje raznih c. k. nadzornikov! Ustavoverci svoje sklepe in naredbe z lastnimi nasprotnimi sklepi in naredbami spodbijajo, pa saj doslednost še nikoli ni bila njih posebna lastnost; kajti dosledni so si le v navskrižnostih.

Kaj pa bo z rednostjo v šoli? Dobro znam, da s tem razlogom ni dosti rečeno: non scholae sed vitae discimus. Vse se prav lepo glasi, kar bi mi s tega stališča ministerstvo ali njegovi zagovorniki vedeli nasproti staviti. Kakor so odpravili šolska darila, kakor

so odpravili šolske svečanosti, so morebiti sedaj tudi odpravili šolska spričevala, ali jim vsaj vso veljavo vzeli. Da bi jaz pri svoji mladosti le mogel čakati onega zlatega časa, ko ljudje ne bodo delali dobrih del iz nikakoršnega družega vzroka, kakor samo zato ker so dobra sama na sebi. Pa ta prilika omahuje, zato ad rem: ko se bo mladina le zato v šoli pošteno obnašala in pazljivo poslušala in pridno učila, ker vest to zahteva. Pa pustimo na strani to stvar, ki je slednjemu jasna, le našim ustavovernim postavodajalcem ne.

Krepki na nobeno stran ne vpogljivi učitelj bo morebiti popolnoma shajal brez tega pripomočka, brez veljavnih konecletnih spričeval; hujše se bo godilo mehkeemu učitelju, ki bo še iz kakega družega vzroka na to ali ono stran omahoval. (Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Bohinja 26. nov. [Izv. dop.] Vsaki previdni človek bo pritrdil temu, da je razvitek kmetijstva in kupčije odvisen od umno in dobro napravljanih potov. V Radoljskem okraji se je v novejšem času v tej zadevi mnogo novcev izdalo, novih cest in mostov napravilo ali vsaj popravilo, toda vsem potrebam še vendarle ni ustrezno. Tudi pri nas je silna potreba cesto čez Babno goro preurediti ali preložiti, to ve vsak, kdor je le tukaj vozaril, ravno tako kakor tudi naše nemčursko fužinarstvo, katero je sklenilo to cesto vprek grdega brezdna in pečovja na novo preložiti. Da bi pa to pospešilo, vedelo si je ono za svojo idejo pridobiti dva pri občinstvu veljavna gospoda. Mislimo in trdimo, da cestne zadeve nikakor med cerkvene reči ne spadajo, tedaj nam nikakor ni dopadlo, ko je gosp. duhovnik iz prižnice ljudi za svoj nasvet vkup vabil, toda on vendar svojega namena dosegel ni, ako ravno ga je med občinstvom podkupljeni občinski odbornik podpiral. Še moramo pristaviti, da smo se posebno temu čudili, da je tudi cestni odbor omenjeni črti cesto napraviti pritrdil in celo, kakor slišimo, deželni odbor za delo denarno podporo po gsp. Dežmanu gsp. Lukmanu, načelniku bohinjskih fužin, obljubil. Nam ni znano, koliko je na tem resnice, mi povemo to, kar se splošno pripoveduje, pričakujemo pa, da bodo občinstvo in cestni odborniki reč tehtno premislili in delo še le pričeli, ko se bodo prepričali, da bo prihodnja cesta potrebam resnično ustrezala; če trdimo, da bo delo nad 8000 fr. stalo, nismo previsoko računili. To pa nikakor ni majhen znesek, mnogo kmetijskih žuljev bi moralo biti, predno bi se to plačalo, tedaj rečemo še enkrat: možje preudarite dobro predno delo pričnete, taki pa, kateri nimajo dolžnosti skrbeti za dobro cesto

in kateri je tudi delati ne bodo pomagali, ti pa na molčijo in pazijo na to, da se občinstvo nad njimi slabo izgledovalo ne bo!

Iz Dunaja 28. nov. [Izv. dop.] „Reform“ je prinesla ena dva članka od znanega kranjskega pisatelja P. v. R. — ki imata namen dokazovati avtonomijo in „državno pravo“ kranjske dežele. Kot zgodovinski spisi, in kot podpora naših teženj o odstranjenju centralizacije, imajo taki spisi pomen, in mi Slovenci moramo hvaležni biti, da se pišejo. Vendar stvar ima tudi drugo lice. In meni se zdi, ka je potrebno ob pravem času po naših narodnih glasilih izjaviti se proti misli, da so oni članki, ali bolj prav, konsekvencije, ki se iz teh zgodovinskih razprav dajó potezati — identične z našim programom. Zdaj, ko smo mi na čelo svojega programa postavili zedinjenje Slovencev, in potem zedinjenje z drugimi Jugoslovani, — zdaj nima nobeno „državno pravo“, ki le Kranjsko obsega, veljave za Slovence. Vem, da ni nobenega narodnega Kranjca, ki bi se zadovolil s tem, da se Kranjci odluščijo od družih sorojakov, in s tem, da se le tretjina naroda s kakoršno koli zgodovinsko avtonomijo zadovolji. Izrekati je potrebno, da hočemo mi narodno pravo, kterega nam nobena zgodovina ne da, nego sama pravica sama oodločbe narodov. Ako Čehi stojé na zgodovinskem pravu, stojé zato, ker se ujema z narodnim, in samo zato. Napačno bi bilo od nas boriti se za priznanje kacega našega zgodovinskega prava, katero bi še le dokazovati morali, pa za vse Slovence ne mogli. To uboščino, kar je nam zgodovina prizna, pa nočemo, ker bi še škodljiva bila.

To je sicer že povedano bilo, a morda ni nepotrebno ponavljati, — da se ognemo vsem napačnim razumljenjem.

Dunajski listi so imeli iz Ljubljane dopise, da kranjski „Staroslovenci“ niso za zedinjenje s Hrvati. Dopisnik „Tagessprese“ je celo vsel se na modri stol vsegavedneža in kar na vsa usta dementiral, da ni bilo nobenega „veljavnega“ Slovenca v Sisku na dogovorih, sosebno pa iz Kranjskega ne. *) Vprašan sem bil o tej reči večkrat od tukajšnjih Hrvatov, in ker sem preverjen bil, da naši ljubljanski možje ne morejo v sedanjih kritičnih časih naše slovansko-narodne prihodnosti kratkovidno izpred oči pustiti, sosebno ker denašnji svetovni položaj jasno naš prenevarni stan kaže: rekli smo, da oni dopisi v nemških časnikih nimajo ničesa istine v sebi. Veselilo nas je brati v predzadnjih „Novicah“, ki se o tem sicer prekratko, a vendar določno izrekajo, da se bodo držale

*) Temu dopisniku za gradivo novega dopisa ta poduk: da sta bila iz kranjskega dva deželna poslanca, uda narodnega kluba. Vredn.

Listek.

Ljubljanska pisma.

V.

Dolgost človeškega življenja je kratka, in to gotovo ne brez dobrega vzroka, ne brez ugodnega vspeha. To se dá najlažje po negativnih dokazih razjasniti.

Ljudje, narodi, osebe, vladarji se držé svojih načel, kateri so jim tako priraščeni na srce, da bi se z lepo ne ločili od njih. Načela pa so prerada enostranska, svojeglavna, tedaj nepopolna, recimo naravnost, večkrat škodljiva večini narodov, prebivalcev mnogovrstnih držav, in le nekteri množici ljubljencev in priliznjencev koristna, kakor n. pr. avstrijska ustava, edino kopito, po katerim se različnim nogam v Cislajtaniji čevlji merijo, kateri so pa le nemški nogi prav. Kopito, to je iznajdba človeške modrosti, učenosti, bistroumnosti in pravice; da bi bilo človeško življenje daljši, nego je po pravični naravni ustavi, bi morda avstrijsko-nemška ustava vsaj nekaj stotin let dražila slovanske in druge neliberalne narode, a ker se sisteme zakopljejo navadno s trupli svojih stvarnikov vred, bomo tudi avstrijsko ustavo pokopali, če ne denes, pa jutro in potem — lehko noč, pogrebci! Kako dobro, da je dolgost človeškega življenja le kratka!

Tudi oni ustavoverneži v državnem zboru, kateri

se tako pogumno za ustavo jeziki brusili in ljuto napadali ministre, se vé da pod varnim ščitom parlamentarne nedotakljivosti — bodo umrli in sicer dvakrat, kakor navadno vsak, kateri v politiki zvonec nosi; prva smrt je politična, iz političnega groba še marsikdo po dvakrat, trikrat ustane in sicer kakor goba po dežji, kedar je ugodno vreme. Ko pa pride prava smrt, pokosi ljudi in njihove sisteme, in to je dobro, Metuzaleji bi bili Avstriji, gledé sistem, jako škodljivi.

Vrnimo se iz nemilega nam Dunaja na dom, v belo Ljubljano, Avstrijo v mali obliki. Tudi v Ljubljani je pri krmilu stranka, ktere kopito ogromni večini mesta in deželi ni všeč. Kaj bi bilo, ko bi velikašev konšt. društva življenje in vladarstvo ne bilo kratko, kaj bi bilo, ko bi n. pr. doktorand Dežman in njegov koncipijent doktor Suppan na veke živela in godla Ljubljani na svojih strunah! Ne da bi jima na privoščil dolgega življenja ali jima celo želel naglo smrti, nikdar ne, Koreljnu želim marveč — ako se v tem strinjajo moje želje z njegovimi, da bi enako Ahasveru živel do sodnjega dne. A vendar je dobro, in sicer zaradi Koreljnovih „principov“, po katerih — se vé da — tudi gosp. dr. Suppan župáni, da je tudi dolgost Koreljnovega življenja kratka in da smrt ne dela razločka med domačini in renegati.

Kako da sem se denes lotil smrti! Morda se je bojim, kakor ustavoverneži v državnem zboru avstrij-

skega ministerstva. Ustavovernežem niti Potocki, niti Petrinó ne bo snedel kaše, katero si belijo z dohodki mastnih služeb ali z ocvirki, ktere dobivajo kot oskrbniki, svetovalci pri železnicah in družih ustanovah, kjer je mnogo denarja, a malo ali celo nič dela; zarad takih zaslug pride le redko kateri na zatožno klop, dasiravno je pot do nje prav gladka, zlasti za Slovence.

Ljubljanci bili so že navajeni sodnijskih obravnav zoper Slovence; v malo letih so jih videli vsake baže. Greli so zatožno klop najprej „Sokoli“, še na gorko so prišli za njimi Ježičani, tem so sledili Janjčani in Velčani, pred porotniki sta se tresla dva slovanska lista itd., a nemškutarji so bili v podobi „obrite zvinje“ le enkrat posajeni na to bodečo klop, iz ktere je krasen izgled na žabjek, „na grad“ in v enake lepe kraje. Po tem bi človek sklepal, da so Slovenci mnogo porednejši od nemškutarjev, ali pa da je tudi ljubljanska deželna sodnija nemškutarskega duhá, kar pa gotovo ni, ker tako rada vidi Slovence pred seboj. Zdaj bo zgubila naša nadsodnija veliko moč, namreč tudi kakor kandidata za deželni zbor v ljubljanski okolici slovečega gospoda Heinriherja. Pri konečnih obravnavah ima mož gotovo več srečo, kakor pri volitvah. Pred svojim odhodom v Gradec, kjer bo kakor nadsodnik čuvaj pravice popravljaj ali potrjeval rzsodbe, ktere se bodo izrekale čez Slovence, je imel še vodstvo jako težavne in dolge konečne obravnave v pravdi go-

gesla: „sloga jači“ itd. — kar kaže, da smo zastran zedinjenja zložni vsi.

Š.— **Iz Dunaja** 28. nov. [Izv. dop.] Akademična društva posameznih slovanskih narodnosti so vsako posebej preslaba, da bi mogla svojim družabnikom preskrbovati potrebnega berila, niti je to, kolikor je meni znano, njihov namen; njihova naloga je, to veljav obče, splošno izobraževanje po znanstvenih sestavkih in razprave o njih. Ker taka društva nimajo svojega stanovanja, shajati se morajo le po gostilnah, to pa se more le redko zgoditi, in tako pride, da pri najboljšem namenu primerno vendar le malo koristijo. Slovanski študent mora si iskati duhovne hrane drugod; časopise mora si držati sam, ali pa brati jih po kavarnah in gostilnah. Ni eno ni drugo ne zadostuje. Prejšnja leta pristopali so Slovani k „Akad. Leseverein-u“, odkar pa je ta v svoji ljubeznivosti slovanskim študentom pot zaprl z določbo, da morejo udje postati isključivo le Nemci, tudi semkej značajan slovanski študent ne more pristopiti. — Da bi se temu pomagalo, mislilo se je že lansko leto na „slovansko čitalnico“, ktera bi ustrezala vsem slovanskim plemenom. A doseči se lani ni mogel ta namen. Z začetkom tega leta sprožil je to misel na novo „česki akad. spolek“. Povabil je slovanska akad. društva, da pristopajo k njemu, ker po tej poti pridemo naprej do zaželenega namena, kajti „česki akad. spolek“ je edino slovansko društvo na tukajšnji univerzi, ki ima svoje stanovanje, ki si naroča veliko število listov in ima že precejšnje knjigarno. Ta glas je našel odmeva skoro pri vseh Slovanih. Oglasila so se do sedaj že sledeča društva, da hočejo svojim udom priporočevati ustopek „c. a. spolku“: „Slovenija“ (njenej udov pristopilo je že nad 20), srbska „Zora“, hrvaški „Velebit“ in slovaški „Tatran.“ Nadejamo se, da se nam skoro tudi ostali pridružijo ter da tako z zedinjenimi močmi stvarimo središče slovanskim študentom. Bog daj!

19. novembra je imel „č. a. spolku“ občni zbor. Iz sporočil se je razvidelo, da je štelu društvo v preteklem letu nad 200 rednih članov, da mu je pristopilo več odličnih mož kot ustanovnikov, da mu je dobajalo okrog 80 časnikov raznega zadržaja v različnih slovanskih in tujih jezikih; česki in jugoslovanski največ brezplačno, za katero visokodušno dobroto se društvo slavnim vredništvom iskreno zahvaljuje. Knjigarna šteje že čez 1400 zvezkov. Stan premoženja se ni mogel natanko določiti ter se bo o tem poročalo pri prihodnjem občnem zboru, ki se ima sklicati v prvi polovici meseca decembra v ta namen, da bo sklepal o novih pravilih in morda novem imenu, ki bi bila novemu društvenemu namenu primernejša.

V novoizvoljenem odboru zastopana so vsa udele-

žena slovanska plemena (mi Slovenci po dveh odbor-nikih.) Voljeni so ti-le gg. drnd. Fr. Augustin, predsednik, dr. J. Kahovec, podpredsednik, J. Sedlaček, blagajnik (Čehi); odborniki: J. Hafner in J. Škerlj (Slovenca), J. Malin (Hrvat), Fr. Budický (Slovak), J. Vaško, J. Vyhnanok, J. Jiřík, P. Bezděh, F. Vavříček (Čehi). —

Politični razgled.

O ministerski krizi ni nič dejanskega povedati. Kakor si v delegatskih krogih pripovedujejo, Potocki ne bi hotel prejemati naloge sestavljati novo ministerstvo, pač pa bi hotel za svojo osebo v novi kabinet stopiti, ko bil se mu dopadal njegov program. Sicer pa neki cesar ne bode poprej dovolil nobene spremembe v ministerstvu, predno se ne bode zanesljivo vedelo, kdo bi hotel v novo ministerstvo stopiti, in to zato ne, da ne bi pri itak kritičnem položaji nastajale še nove homatije. Toraj bode sedanje ministerstvo provizorično svojo službo še nekoliko časa opravljalo, ker so brez uspeha ostale poskušnje izmed delegatskih krogov dobiti si nove kronine svetovalce. Govori se tudi, da v kratkem tudi nastane druga kriza gledé državnega kancelarja, ker bi bajé ustavoverneži ne hoteli v ministerstvo, dokler ostane Beust državin kancelar. Morebiti je v nekaki zvezi z ministersko krizo, da je nehaj izhajati Petrinov organ „Patriot“, kar se izgovarja z boleznijo g. izdatelja Breznica.

Obravnavanje v delegacijah kaže, da bomo tudi Avstrijani imeli plačati svoje vojne stroške za francosko-prusko vojsko. Iz proračuna vidimo, da je bila vlada avgusta meseca začela oboroževati, da je s početka vojske 50.000 mož topničarjev, konjnikov in vozačev sklicala pod orožje. To ni stalo več nego beraških 4 milijonov in 58 tisoč goldinarjev; in ker je vlada tudi rekrute nenadno hitro urila v vojaškem roko-delstvu potrošila je za to nad dovoljeno svoto še novih 1.264,524 f. Ti stroški in pa one priprave, pre-naredbe in nove potrebščine, ki imajo mogoče storiti, da bi se ako treba v 20 dneh moglo pod orožje zbrati 550.000 mož, je storilo da vojni minister zdaj od delegacij tirja 60.407,833 f. izvanredno dovoljenega denarja za vojne potrebe. Seveda se pri prostorih in namenu našega lista ne moremo spuščati v pretresovanje posameznih potroškov, vendar naj bode vsaj izrečena želja, naj bi naši delegati pomislili, da jih je volilo uborno ljudstvo, ki mora za davek čisto prodati zadnjo kozo in si včasih še ovsenega močnika ne more ne osoliti ne zabeliti.

V finančnem odseku cislajtanske delega-

cije je minister Holzgethan razlagal, da bode naš deficit leta 1870 znašal celih 80 milijonov goldinarjev. Minister vé, kako bode vkup spravil 60 milijonov, a za 20 milijonov bode treba vsakako novega posojila. Prejšnji finančni minister je Holzgethanu ostro odgovarjal, da ne bode le za 20, ampak za 40 milijonov treba posojila, ker je treba v račun staviti tudi januarske kupone od leta 1872, za ktere je treba denar že decembra meseca v rokah imeti. Holzgethan ni vedel kaj odgovoriti; seja je bila jako viharna; v prihodnje ima vojni minister stopiti pred finančni odbor.

Z bojiščca došle vesti so zadnje dni govorile o srečnih francoskih vsehkih, najnoveje so zopet Prusom ugodneje, dasiravno pruski in francoski telegrami drug drugzega preklicujejo in motijo jasnost. Najvažneje je pač, da se je zdaj zvedelo za celo novo francosko vojsko. Pri poročilih o kapitulaciji trdnjave La Fere 27. se je namreč pokazalo, da je poleg loarske vojske še druga, dobro organizirana severna vojska, s katero se je omenjeni dan Burbaki tolkel proti Manteuffelnu. V tej bitki, ktere se pa loarska armada ni udeleževala, se je s početka Francozom dobro godilo, med bitko pak so se morali umakniti nazaj na reko Somme in v okopano stanje pri Amiensu. Prusi so se morali tudi umakniti iz nekterih krajev, stojé zdaj 1 miljo od Amiensu in mogoče, da pride tu še enkrat do boja. Prusoljubni listi zdaj sicer trdé, da je vsa loarska armada od Prusov popolnoma obdana, a temu menda ni tako, ker se je bitka bila le z novo severno armado, ki je loarski hitela na pomoč. Iz Toursa se poroča, da se je v kratkem nadejati velike bitke ob Loari, da so Francozi v manjih tepežih bili na boljem in da sprevidajo prusko taktiko. Ob enem se naznanjajo nekatere osebne spremembe v francoskem vojnem zapoveljništvu, ki ne pričajo ravno o najboljem dozdanjem redu.

Bolj in bolj raste upanje, da se rusko-turško vprašanje mirno razvozla, dasiravno se Turška še vedno na boj pripravlja in tudi Avstrija svoje brodovje v Pulji zbira in oborožuje. „Times“, ki je poprej tako klicala na vojsko in jo tudi prorokovala, je čisto spremenjena in zagovarja mir. Iz Londona se namreč brzojavlja, da se je nadejati, ka se v kratkem v Londonu zbere konferenca, ki bode stvar poravnala, in da bode Ruska svojo okrožnico preklicala popuščaje prijateljskemu prigovarjanju in od Pruske nasvetovani konferenci. Ministersko svetovalstvo v Pešti hoče pristopiti k nasvetovani konferenci, toda le pod tem pogojem, da Ruska izrečno prizna kompetenco konference in prekličie svoj enostranski korak in pa da se vse druge vlasti zavežejo, ka hoté soglasno postopati, ko bi se Ruska upirala. Svoja pota utegne hoditi le Turška, ki noče od pariške pogodbe ničesar popustiti, med tem ko so

ljufivke Aichelburgove. Ta sirena je s svojim goljufivem petjem rajncega dekana Vovka v Radoljci tako prekanila, da je v štirih letih spravila iz njega skoro vse premoženje, ktero je stari očka cenil do 80.000 gl.; zaradi tega bo zvita kača sedela zdaj sedem let, da se zadosti razžaljeni postavi. Gospod Heinricher je vodil to obravnavo s čudavredno bistroumnostjo, videlo se je, da je „mož na pravem mestu.“ Le slovenščina mu noče iz grla, besed „nacionalen“ in „slovensko“ se boji, kakor hudič križa, in vselej, kader ste mu prišle v naglici iz ust, jih je brž požrl in mesto njih izustil „kranjsko“, kajti on hoče biti star Kranjec, ne pa Slovenec! Brrr! Ko bi bil gospod Heinricher Slovenec, bi morda ne bil postal nadsvetovalce deželne nadsodnije v Gradcu. Sicer pa mu iz srca privoščimo srečo, ktera ga nese iz Ljubljane; še bolj pa bi mu jo privoščili, ako bi ga odnesla — še dalj ko v Gradec. Še nekaj njegovih tovarišev je, katerim bi želeli, da bi postali predsedniki deželnih sodnij — tam na Turškem kje.

Goljufivka Aichelburgova je ženska, kakoršnih se le malo nahaja na svetu. Kdor je njo slišal, ne bo zameril Adamu, da se je dal prevariti po slepivki. Če se ženska poda na pot zunaj svojega delokroga, doseže res popolnost, do ktere moška narava nikdar ne pride. Kako dobro, da je ženstvo izključeno iz državnega delovanja!

Dandenes se pa tudi ženstvo odgojuje, da mlade-

nič, kateri si hoče izbrati dobro gospodinjjo, strmi, ako sliši iz ust komaj osem let stare punčike iz „boljše hiše“ besede, kakoršne sem slišal jaz z lastnimi ušesi. „Gospodičina“, pravi čudodejno dete, svoji odrašeni spremljovalki, „denes je zadnji ples, Kathrein stellt den Tanz ein.“ Strmim, se primem za ušesi, pogledam bistro punčko, ktera še ni končala govora „Bog vé, ali punčka zna že brati ali ne. Zdaj se pa več ne čudim, da je toliko zakonov nesrečnih, da ženstvo zaide na pota, ktera so pripeljala Aichelburgovo v sedemletno ječo, a zlahto in dednike dekana Vovka ob lepo premoženje.

Naj mi lepši spol ne zameri, da ga tako slabo sodim; niso vse enake, je že še kje kaka vijolica, ktera na skrivnem cvete in diši, a redke so take in znamne, čedalje manj jih je. Srečen mladenič, kateri jo najde na svojem potu in presadi v svoje pohištvo, kjer cvete njemu za veselje in hiši za lepoto. Ako jo najdeš, mladenič, brž jo utrgaj naj te ne straši trnje ali koprive, ktere so se tikuje vgnjezdile. Kje je ktera? Tega ne vem, poišči si jo sam, a toliko ti povem, da v ljubljanskem zvezdnem drevoredu se na ogled stavlajočih devic ni nobena vijolica, jaz sem ti porok za vsako. —

Sploh bodeš prav tako zastonj iskal med „haute volée“ v „zvezdi“ pridnih in umnih gospodinj, kakor v seji konšt. društva Slovencev. Jih ni tam! Seje tega

društva, ktere so v začetku druga drugo kar pojale, so nekoliko prenehale, znamenje, da je jela zdrava pamet in spoznanstvo razmer siliti tudi v najbolj trmaste konšt. buče. Le še kaka dogodba političnega pomena zapodi ustavoverneže v streliščino dvorano, kakor klic koklje piške ali hudo vreme ovce. Zdaj ko proti Evropi ruska vojska, bi se vendarle spodobilo, da bi se društvo zopet zbralo in v navadnem živahnem razgovoru konečno odločilo, s kom mora iti Avstrija, z Rusom ali Turkom. Vsa Evropa, zlasti pa Avstrija že težko čaka povelja od konšt. odbora, in če bi se Avstrija prepozno odločila in s tem dregnila v sršenov meh, kdo drugi bi bil kriv tega, ko ljubljanski konšt. zbor, kateri čaka in čaka, a ne črhne ne bele ne črne? Do zdaj bili so še vsi sklepi in nasveti taki, da, ako bi se jih bilo avstrijsko ministerstvo strogo držalo, bi bila Avstrija že davno tam, kjer muh ni, toraj menimo, da društvo nam ne bo vzelo misli, ktero imamo o njem. „Sejo, sejo“ kriči ves svet; že so podoneli živahni govori ustavovernih politikovcev, kateri so se politične umnosti pustni večer prenajedli in katerim je vsled tega vsak dan pustna sreda, kar pokažejo s tem, da strašne govore ko — pičijo.

Gospod dr. vitez Kaltenegger, čas Vam je ugoden, le še eden sam govor, kakoršen je bil zadnji, in ministerski sedež je Vaš!

Dr. B.

